

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Микитчин Ю.В.

магістрантка,

Національний університет «Львівська політехніка»

ВІДТВОРЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЛІНГВОСТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Проблема відтворення специфіки англійських паремій як національно-специфічних текстів малої форми при перекладі на українську мову є актуальною для українського перекладознавства, оскільки вони є частотними у повсякденній комунікації та у стислій місткій формі відображають мовну картину світу.

Найефективнішими новітніми методами дослідження мовних одиниць різного рівню у сучасній лінгвістиці вважають квантитативні статистичні методи, що стають дедалі актуальнішими з розвитком комп'ютерних технологій і програмного забезпечення. Статистична лінгвістика як наука, що займається виявленням та описом кількісних характеристик і закономірностей мови та мовлення, ґрунтується на факті, що певні кількісні характеристики, а також функціональні залежності між ними характеризують мову загалом або її окремі функціональні стилі. В Україні проблематику застосування статистичних методів у лінгвістиці активно вивчають В. А. Широков [6], В. І. Перебийніс [5], Н. П. Дарчук [5], С. Н. Бук [1; 2] й ін.

Мета нашого дослідження – кількісний аналіз сформованого експериментального корпусу, який налічує 460 одиниць англійських паремій (укладений за джерелами [4; 7; 8]), і, відповідно, україномовного корпусу їх перекладів.

Для обчислень ми використовували середовище програми AntConc. Для подальшої роботи результати попередньої обробки текстів перенесено в середовище MS Excel, де визначено, якою частиною мови є кожне слово, його лему та кількість уживань окремо для української й англійської мов.

Загальну характеристику слововжитку в англійських пареміях та їх перекладах складають відповідно наступні цифри: слововживань – 2530/3104, різних словоформ – 1922/2 014, різних слів – 901/1201.

Аналізуючи співвідношення загальної кількості слововживань та кількості різних слів, визначимо індекс різноманітності, який показує частку різних слів у загальній сукупності слововживань твору V/N , де N – довжина тексту у слововживаннях, V – кількість різних слів.

Чим більше значення цього індексу, тим більше різних слів у конкретному корпусі. У корпусі оригіналу (КО) значення індексу 0,35, а в корпусі перекладу (КП) – 0,38.

Співвідношення частин мови у тексті може слугувати статистичним параметром стилю, а також особливістю конкретного корпусу. У реєстрі оригінального корпусу паремій найбагатшими частинами мови виявилися іменник (33,5%), дієслово (29,7%), та прикметник (15,9%), які випереджають прислівники (13,8%), займенники (2,0%) та службові (5,1%). Аналогічні співвідношення спостерігаємо і в перекладному корпусі.

У лінгвостатистиці також обчислюють кількісні реляції між частинами мови, вважаючи їх одним із елементів статистичної характеристики тексту. До них зараховують індекс іменних означень (ІО), тобто індекс епітетизації (відношення суми вживань іменників до суми вживань прикметників), індекс дієслівних означень (ІДВ) (відношення суми вживань прислівників до суми вживань дієслів), ступінь номінальності (СН) (відношення суми вживань іменників до суми вживань дієслів). Вказані величини для КО і КП складають: ІО – 2,1/2,7, ІДВ – 0,46/0,6, СН – 1,12/0,99.

Дослідження структурно-семантичних особливостей перекладу пареміологічних одиниць здійснювалося з урахуванням труднощів, можливих при перекладі паремій:

- 1) відсутність відповідного прислів'я в англійській або українській мовах;
- 2) розходження в емоційному і національному забарвленнях українських прислів'їв та їх англійських відповідників;
- 3) необхідність урахування випадків, коли ситуація вимагає дослівної передачі національно забарвленого українського прислів'я.

У підсумку ми визначили статистичні дані щодо способів перекладу паремій, а також провели порівняльний аналіз отриманих результатів.

В результаті проведених обрахунків в середовищі Microsoft Office Excel ми одержали таблицю, яка ілюструє частоту вживань різних способів перекладу англійських паремій (табл. 1).

Таблиця 1

Частота вживань різних способів перекладу англійських паремій

Спосіб перекладу	Кількість вживань	%
Еквівалент	88	19%
Частковий відповідник	201	44%
Калькування	133	29%
Псевдовідповідник	35	8%
Описовий переклад	3	1%
	460	100%

Джерело: розроблено автором

Відсоткове відношення частоти застосування повного еквівалентного перекладу, часткового еквівалентного перекладу, калькування, підбору псевдовідповідника, описового перекладу можна побачити на рис. 1.

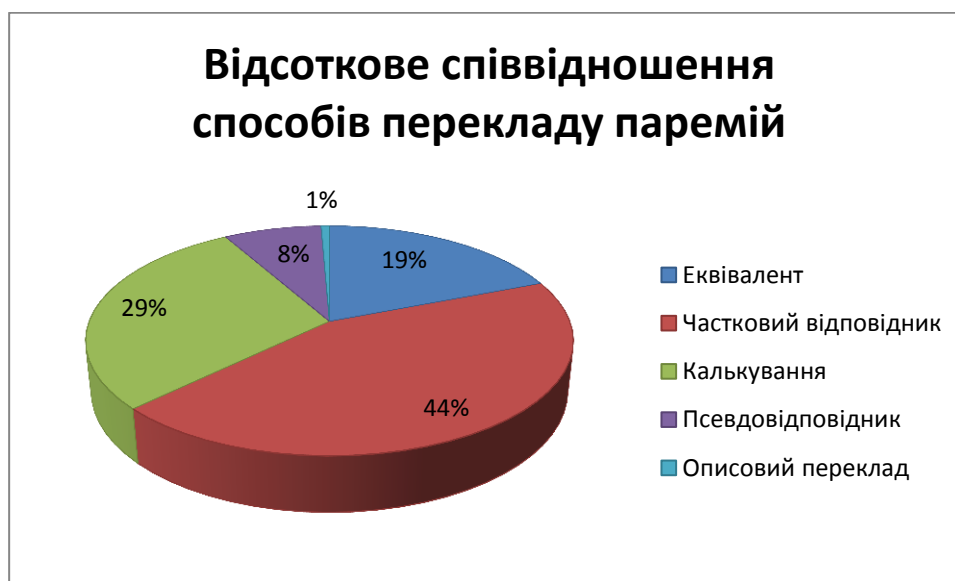

Рис. 1. Відсоткове співвідношення способів перекладу паремій

Джерело: розроблено автором

Таким чином, можна підвести підсумки квантитативним дослідженням:

Отже, основні результати статистичних підрахунків за оригіналом та перекладом:

1. Обсяг КО – 2530 слововживань, обсяг КП – 3104.
2. Кількість різних словоформ в КО – 1922, в КП – 2014.
3. Кількість різних слів в КО – 901, в КП – 1201.
4. Багатство словника (індекс різноманітності), тобто відношення обсягу словника лексем до обсягу тексту (V/N), становить 0,35 для КО і 0,38 для КП.
5. Середня повторюваність слова в тексті, тобто відношення обсягу тексту до обсягу словника лексем (N/V) — 2,8 для КО і 2,6 для КП. Іншими словами, кожне слово в середньому вжито в КО і КП приблизно 3 рази.
6. Індекс епітетизації – 2,1 і 2,7 для КО і КП відповідно.
7. Індекс дієслівних означень – 0,46 і 0,6 для КО і КП відповідно.
8. Ступінь номінальності – 1,12 і 0,99 для КО і КП відповідно.
9. Перекладачі надають перевагу чотирьом з п'ятих засобів перекладу паремій, а саме, частковому відповіднику (44%), повному відповіднику (еквівалент) (19%), калькуванню (29%) та «псевдодослівному» відповіднику (8%). Приклади відтворення пареміологічних одиниць шляхом описового перекладу складають лише 1% від загальної кількості проаналізованих нами паремій, тобто не є частотними.

Список використаних джерел:

1. Бук С. «Захар Беркут» Івана Франка у світлі статистичної лінгвістики // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : Збірник наукових праць / С. Бук. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6. – С. 172-176.
2. Бук С. Інтерпретація лексики роману Івана Франка «Великий шум» у кількісно-статистичному аспекті / С. Бук // Studia Metodologica. – Вип. 30. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. – С. 145-153.
3. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту): підручник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 351 с.

4. Дубенко О.Ю. Англо-американські прислів'я та приказки / О. Ю. Дубенко. – К.: Нова книга, 2004. – 416 с.
5. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів: Навчальний посібник / В. І. Перебийніс. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 168 с.
6. Прикладна лінгвістика та лінгвістичні технології: MegaLing-2006: зб. наук. пр. / Ред.: В. А. Широков; НАН України. Укр. мов.-інформ. фонд, Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – К.: Довіра, 2007. – 345 с.
7. Learning English – <http://english-learning.narod.ru/eng/index.htm>
8. Preston T. A Dictionary of English Proverbs and Proverbial Phrases / T. Preston. – US: Createspace, 2013. – 146 p.

Панарін С.О.

студент,

Науковий керівник: Дащенко Г.В.

кандидат філологічних наук, доцент,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

**АНАЛІЗ ВІРША ЦИНЬ ГУАНЯ (秦观) «鵲橋仙¹» (QUÈQIÁOXIĀN) –
«СОРОЧИЙ МІСТ» ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ Е. К. ЧАНА
(E. C. CHANG)**

Оригінальний текст: 纖雲弄巧， // 飛星傳恨， // 銀漢迢迢暗渡。 //
金風玉露一相逢， // 便勝卻人間無數。

柔情似水， // 佳期如夢， // 忍顧鵲橋歸路。 // 兩情若是久長時， // 又
豈在朝朝暮暮 [1]。

Піньїнь: Xiān yún nòng qiǎo, // fēi xīng chuán hèn, // yínhàn tiáotiáo àn
dù. // Jīn fēng yù lòu yī xiāngféng, // biàn shèng què rénjiān wúshù.

Róuqíng sì shuǐ, // jiāqī rú mèng, // rěn gù quèqiáo guī lù. // Liǎng qíng
ruòshì jiǔ cháng shí, // yòu qǐ zài zhāo zhāo mù mù.

Підрядковий переклад (нашого авторства): Ніжні хмаринки
віртуозно граються, // Летить падаюча зірка [і] розповсюджує
ненависть, // Чумацьким шляхом далеко в темноті переправляюся. //

¹ 鵲橋 – 1) сорочий міст, що збудований сороками за велінням Ткалі через Чумацький шлях для зустрічі із Пастухом; 2) зустріч подружжя після довгої розлуки. Назва вірша є ремінісценцією на китайську міфологію.